

KOMITI DZA BUTHANIO LA LUSHAKA

- Mushumo munzhi wa Buthano ja Lushaka u vha hone kha Komiti.
- Komiti dza Buthano ja Lushaka dzi vhidzwa u pfi ndi Komiti dza u todisia, u vhiga na vhulavhelesi dza Buthano ja Lushaka.
- Mushumo wa komiti iñwe na iñwe u yelana na muhasho wa muvhuso. Sa tsumbo, Komiti ya u todisia, u vhiga na vhulavhelesi ya Buthano ja Lushaka ya Mbambadzo na Ndowetshumo i shuma na mafhungo othe a kwamaho Muhasho wa Mbambadzo na Ndowetshumo.
- Komiti iñwe na iñwe i na Mudzulatshidulo u itela u tshimbidza zwavhudzi mushumo wayo.
- Komiti dza u todisia, u vhiga na vhulavhelesi dza Buthano ja Lushaka dzi na vhudifhinduleli ha u rera, u hanedzana na u khwinisa Milayotibe.
- Komiti dzi nga vha na Vhupifiwa nga Vhathu nga ha milayo kana mafhungo a yelanaho na mulayo.
- Komiti dzi dovha hafhu dza vha na vhudifhinduleli ha vhulavhelesi na u sedza mushumo wa mihasho ya muvhuso.

U DZHENELA HA TSHITSHAVHA

- U ya nga Ndayotewa, Phalamennde i na vhudifhinduleli ha u dzenisa tshitshavha kha u sika milayo na kha marwe miaitele a Phalamennde.
- Komiti dza u todisia, u vhiga na vhulavhelesi dza Buthano ja Lushaka dzi na vhudifhinduleli ha u vhudzisa mihumbulu kha mirado ya tshitshavha u itela u wana mahumbulwa nga ha Mulayotibe kana u pfa kuhumbulele kwavho nga ha mafhungo a re a ndeme kha lushaka.
- Tshitshavha tshi tutuwedza u dzenela nga mafulufulu kha matshimbidzele musi Komiti dzi tshi vha na Vhupifiwa nga Vhathu.
- Vhathu kana zwigwada na vhone vha a tutuwedza u netshedza mihumbulu yavho nga u tou nwala kana nga tou amba nga ha mafhungo a vha vhilaedzaho.
- Mirado ya tshitshavha vha na pfanelo ya u dzenela kha maitele na mishumo zwa Phalamennde nga u:

- Dzenela mitangano ya Komiti dza u todisia, u vhiga na vhulavhelesi dza Buthano ja Lushaka.
- Kwamana na Mirado ya Phalamennde vha shumaho kha Buthano ja Lushaka u vhudzisa nga ha kana u humbelu mafhungo nga ha mushumo wavho Phalamenndeni.
- Dzenela kha Vhupifiwa nga Vhathu vhu itwaho nga Komiti dza u todisia, u vhiga na vhulavhelesi dza Buthano ja Lushaka.
- U thethselesa khanedzano dza dzulo jihulwane kha Nndu, sa tsumbo, Vouthu ya Mugaganyagwama.
- Netshedza Phalamennde Phethisheni nga ha mafhungo marwe na marwe a vha vhilaedzaho. Phethisheni dzi livhiswaho kha Phalamennde dzi tea u vha na thikhedzo ya Murado wa Phalamennde.

Bambiri ili wanala nga nyambo dzothe dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe.

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services • INSPIRED BY PEOPLE
www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000 • Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

The National Assembly

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

National Assembly

PHALAMENNDE YA AFURIKA TSHIPEMBE

Phalamennde i na Nndu mbili, Buthano ja Lushaka na Khoro ya Lushaka ya Mavundu.

BUTHANO JA LUSHAKA (NA)

- Buthano ja Lushaka ji khethiwa miñwaha miñani miñwe na miñwe kha khetho dza lushaka.
- Nga tshifhinga tsha khetho, vhakhethi vha nanga muthu ane vha mu takalela sa muimeli wavho nga u khetha mahoro a politiki ane vha a funa.

MUSHUMO WA BUTHANO JA LUSHAKA

Buthano ja Lushaka ji na maanda a ndayotewa a:

Mushumo wa u sika milayo

- Muñwe wa mishumo mihulwane ya Buthano ja Lushaka ndi u sika milayo ine shango ja vhuswa ngayo.
- Buthano ja Lushaka ji livhisa Milayotibe kha Komiti uri i sedziwe nahone ji ita khanedzano nga ha Milayotibe.
- Buthano ja Lushaka ji nga phasisa, ja landula kana ja livhisa Milayotibe murahu kha Komiti uri hu vhe na u isa phanda na therisano.

Mushumo wa vhulavhelesi

- Phalamennde i na vhudifhinduleli ha u tola nga vhuronwani, u sedza na u lavhelesa mushumo wa muvhuso kana jiñwe davhi ja Muvhuso, ho sedzwa u thoma u shuma ha milayo, u shumiswa ha mugaganyagwama na u tevhedzwa ha Ndayotewa.
- Phalamennde i ita uri Khorondanguli i vhe na vhudifhinduleli nga u phasisa mugaganyagwama, nga u vhudzisa mbudziso dza phalamenndeni, u vha na khanedzano dza phalamenndeni nga ha mafhungo a ndeme na nga u ñea makumedzwa na u youtha kha makumedzwa a yelanaho na mushumo wa muvhuso.

U Khetha Muphuresidennde

- Buthano ja Lushaka ji na maanda a ndayotewa a u khetha Muphuresidennde wa Afurika Tshipembe u bva kha Mirado ya.

KUVHUMBELWE KWA BUTHANO JA LUSHAKA

- Buthano ja Lushaka jo vhumbwa nga Mirado ya Phalamennde ya 400 yo tou khethwaho.
- Mirado ya Buthano ja Lushaka vha khethiwa hu tshi tevhedzwa maitele a vhidzwaho u pfi vhuimeli ha ndivhanele.

- Phanda ha khetho, jihoro jiñwe na jiñwe ji vha na mutevhe wa vhonkhetheni u ya nga thevhikanu ya u todea havho. Vhonkhetheni avha vha do nangwa u ya nga ndivhanele ya tshivhalo tsha youthu tshine jihoro ja dici wana kha khetho. Sa tsumbo, arali jihoro ja wana hafu ya youthu, ji do vha na hafu ya madzulo kha Buthano ja Lushaka.

VHAFARAOFISI VHA BUTHANO JA LUSHAKA

Vhatshimbidzi

- Kha dzulo ja u thoma ja Buthano ja Lushaka, Mirado ya Buthano ja Lushaka vha khetha Mulangadzulo na Mufarisa Mulangadzulo vhane vha vhidzwa sa Vhatshimbidzi vha Nndu.
- Vhatshimbidzi vho ñewa maanda a u tshimbidza mafhungo a Buthano ja Lushaka.
- Mulangadzulo na Mufarisa Mulangadzulo vha Phalamennde vha tshimbidza miñgano ya Buthano ja Lushaka.
- Vha vhona uri Mirado ya Phalamennde vha amba vho vhofholowa, fhedzi vha tshi tevhedza milayo ya Nndu.

Vhadzulatshidulo vha Nndu

Milayo ya Nndu i lugisela uri Vhadzulatshidulo vha Nndu vha thuse Vhatshimbidzi kha u ita mishumo yavho. Vhadzulatshidulo vha Nndu vha nga todea uri vha tshimbidze madzulo a Nndu.

Mishumo ya Vhadzulatshidulo vha Nndu i katela u:

- Konanya mishumo ya Komiti
- Dzudzanya mivhigo nga ha mulayo
- Konanya mishumo ya vhulavhelesi ya Komiti
- Netshedza thikhedzo ya politiki na ya maano a vhuñali kha Vhatshimbidzi.

Zwimebi Zwihulwane

- Lihoro ja politiki jiñwe na jiñwe ji re kha Buthano ja Lushaka ji khetha Tshimebi Tshihulwane tshire tsha do tshimbidza mafhungo alo.
- Zwimebi zwi ñhogomela Mirado ya mahoro azwo.

Murangaphanda wa Mushumo wa Muvhuso

- Muphuresidennde u ta Murangaphanda wa Mushumo wa Muvhuso ane a shuma na vhafaraofisi vha Nndu dzothe.
- Murangaphanda wa Mushumo wa Muvhuso u na vhudifhinduleli ha u ñhogomela madzangalelo a Khabinetha na mushumo wa Muvhuso kha Phalamennde.
- Murangaphanda wa Mushumo wa Muvhuso u vhona uri Mirado ya Khabinetha vha a ita vhudifhinduleli havho ha phalamenndeni.